

Пирог О.
д.е.н., професор
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

Катан В.,
к.фіз.-мат.н., доцент
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна

СТРУКТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ПОСТІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ

Розвиток національних господарств країн світу характеризується стрімкими і значними змінами під впливом науково-технічного та соціального прогресу майже у всіх сферах людської діяльності. Впроваджувати або адаптувати існуючі моделі розвитку національних господарств провідних країн світу до національного господарства України не можливо, оскільки провідні країни світу (США, Японія, країн ЄС) знаходяться на стадії постіндустріального суспільства – інноваційного розвитку, за оцінкою Міжнародного економічного форуму, тоді як Україна – лише на стадії ефективного розвитку.

Широке коло питань проблематики формування та становлення моделей розвитку національного господарства в умовах постіндустріального суспільства розробляють провідні вітчизняні та закордонні наукові школи. Розвиток теорії постіндустріального суспільства пов'язують з працями Д. Белла, Й. Шумпетера, В. Іноземцева, С. Глаз'єва, Г. Колодко.

Світові тенденції розвитку національних господарств провідних країн – активне становлення постіндустріального суспільства змушують учених звертати увагу на підвищення ролі інноваційного (технологічного) фактора у якісних суспільних перетвореннях. Системно підійшов до визначення факторів розвитку польський дослідник Г. Колодко, який стверджує, що знання, винаходи та інновації мають для процесу розвитку основоположне значення, але самі по собі вони не є достатніми без цінностей (норми, звички, світогляд), політики (засіб вироблення управлінських рішень) та інститутів (суб'єкти управління) [1, с. 128].

Секторна модель національного господарства відбиває історичний процес переходу в глобальному масштабі від доіндустріального (аграрного) до постіндустріального суспільства.

А. Сміт наводив галузеву модель розвитку національного господарства: полювання, збиральництво, сільське господарство, комерційне суспільство. Під впливом постіндустріальної трансформації змінюється структура

національного господарства за секторами [2, с.43], оскільки у результаті поглиблення даного процесу відбувається диференціація сфери послуг. В. Іноземцев зазначає: «Якщо на зорі індустріальної ери вони були представлені, перш за все транспортом, комунальним господарством і деякими іншими галузями, пов'язаними з обслуговуванням руху товарів і зростаючими потребами матеріального виробництва в допоміжних процесах, то надалі та, що економізує суспільства викликала необхідність швидкого прогресу торгівлі, а із становленням постіндустріального суспільства особливо важливу роль починають грати послуги професійного (охорона здоров'я, освіта), особистого (туризм, спорт, театри, кіно, оренда житла і так далі) і ділового характеру» [3]. У зв'язку з цим Д. Белл формує наступну класифікацію послуг, по секторах: третинний сектор представлений послугами матеріального характеру (транспортні і комунальні послуги, складське господарство, послуги зв'язку); четвертинний сектор представлений послугами в сферах (торгівлі, фінансів, нерухомості, страхуванні); п'ятирічний включає послуги професійного і особистого характеру (охорона здоров'я, освіта, відпочинок, дослідницька діяльність і послуги державного управління) [4].

Відповідно до тверджень В. Іноземцева та Д. Белла з прив'язкою до ієрархії потреб (піраміди) А. Маслоу модель національного господарства за секторами має вигляд, наведений на рис. 1.

А.С. Філіпенко [5, с. 70-71] наводить сучасну класифікацію національних господарств відповідно до пріоритетних галузей:

1) національне господарство з добувними технологіями, тобто з переважним розвитком засобів і способів вилучення, переміщення та неглибокої переробки різноманітних продуктів природи (збиральництво, мисливство, рибальство, видобуток мінеральної сировини, природного палива, дорогоцінних каменів тощо);

2) національне господарство з аграрно-ремісничими технологіями, основу яких складали землеробство з використанням біологічної енергії людей і тварин, а також ручне виробництво з глибокою переробкою (кераміка, металургія, ткацтво);

3) національне господарство з індустріальними технологіями на базі розвитку великого машинного виробництва, які використовують переважно небіологічну енергію у процесі взаємодії людей з природним і соціальним середовищем;

4) національне господарство з сервісними технологіями, що характеризується дематеріалізацією виробництва, переважанням послуг у структурі суспільного багатства.

Секторна модель відображає структурні зміни, які відбуваються в національному господарстві країни під впливом цивілізаційного розвитку суспільства. Основу постіндустріальної економіки складають види економічної діяльності, що виробляють продукцію з високою питомою вагою інтелектуального продукту, в ній активно упроваджуються нововведення, у зв'язку з чим виділяється клас працівників, що інтенсивно використовують свої інтелектуальні здібності.

Рис. 1. Секторна модель національного господарства*

* Примітка: розроблено авторами

При формуванні моделі розвитку національного господарства необхідно враховувати сучасні моделі відповідно до вимог постіндустріального суспільства, а також ґрунтуватись на засадах національного прагматизму та враховувати стратегічні цілі й стадію, особливості та тенденції розвитку, забезпеченість ресурсами.

Список використаних джерел

1. Колодко Г.В. Глобалізація, трансформація, кризис – що далі? / Г.В. Колодко; введ. глава Р.С. Гринберга. – М.: Магістр, 2011. – 176 с.

2. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы./ В. Л. Иноземцев. – М.: «Логос», 2000. – 231 с.
3. Иноземцев В.Л. Постэкономическая революция и глобальные проблемы / В.Л. Иноземцев, О.Н. Антипина // Общественные науки и современность. – 1998. – № 4. – С. 52-61.
4. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / пер. с англ. – М.: Academia, 1999. – 956 с.
5. Світова економіка: навч. посіб. / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, О.І. Рогач; ред. С.В. Головка. – К.: Либідь, 2007. – 640 с.